

KUVAYİ MİLLİYENİN İAŞE İKMALİ VE HEYETİ TEMSİLİYENİN KAYNAKLARI

Saim TÜRKMEN

Kuvayi Milliye Döneminde İaşe İkmali

a- Genel

Kuvayi Milliyede lojistik destek, devlet imkanlarından çok halka dayanan bir özellik arz etmekteydi. Düzenli bir ordu gibi, kadrosu personeli, silah ve cephane olmayan Kuvayi Milliye'nin ikmalinde akıcı ve planlı değildi. Gerek, örgütlenirken silahlandırmak ve donatmak ve gerekse, sonradan yapılacak bütünlüme için önceden hazırlanmış ihtiyaç maddeleri stoku yoktu. Elinde Birinci Dünya Harbinden kalan dağılmış bir hâlde bulunan çeşitli ikmal maddeleri silah ve cephane bulunmaktaydı¹.

İtilaf Devletleri, Mondros Mütarekesinin maddelerine istinaden ülkenin en önemli merkezlerini ve ulaştırma şebekelerini işgal etmiş ve Türk Ordusunun silah, cephane ve malzeme depolarına el koyarak orduyu tamamen bitkin bir hâle getirmişlerdi. Bu devletlerin büyük baskıları ve Osmanlı Hükümetinin tesirsiz hâle gelmesi düşmana cesaret vermiş ve hep birden harekete geçerek yurdu bölüşmek çabasına girmişlerdi. Fakat artık tahammülü kalmayan Türk halkı silaha sarılmış, düşmanla kahramanca çarpışmaya başlamıştı. Bu dönemde Kuvayi Milliye'nin lojistik destek ihtiyacı olan yiyecek; silah, mühimmat ikmal maddeleri en başta gelmekte idi. Yunan ordusu Ayvalık, Soma, Akhisar, Salihli ve Aydın bölgelerinde ayrı ayrı cephe kurmuştu. Bu cephelerde çarpışmalar devam etmekte ve ikmal maddelerine olan ihtiyaç gün geçtikçe artmıştır. Cephenin kuzey kesimi 14. Kolordu ve 61nci Tümen depolarından; Salihli cephesi, Alaşehir ve Afyon depolarından; Aydın bölgesi 57nci Tümen tarafından ikmal ediliyordu.

1. Türk İstiklal Harbi, C. VII, İdari Faaliyetler, Gn. Kur. Basımevi, Ankara, 1975, s. 14.

b- İaşe ve İkmal

Düşmanın istila hareketi karşısında Kuvayi Milliye cepheleri kurularna kadar kendi başına hareket eden Kuvayi Milliye birlikleri ulaştıkları ilçe ve köy halkı tarafından iaşe ediliyordu. Bu kuvvetleri meydana getiren milli kuvvetlerin mevcutları az olduğundan halka büyük bir yük olmuyordu. Silah ve teçhizatı kendileriyle beraber getiriyorlardı. Daha sonra cephe genişleyince iaşe ikmali ve diğer ihtiyaçları Heyeti Merkeziyeler ve Heyeti Milliyeler tarafından yapılmaya başlandı. Ayrıca çekirdek kadroyla bulunan ordu birlikleri de iaşe işlerine elinden geldiği kadar yardım ediyordu². Milli kuvvetlerin en önemli problemlerinden biride kuvvetlerin iaşe ve gerekli ödeneğin temin edilmesiydi. Kuvayi Milliye döneminde halktan alınan salma vergilerle, Duyûn-i Umumiye İdarelerinden, mal sandıklarından, bankalardan zorla alınan paralarla giderlerin karşılanması yoluna gidilmiştir³. Balıkesir ve Alaşehir Kongrelerinden sonra Kuvayi Milliyenin maddî ihtiyacı kurulan komisyonlar ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleriyle ve mevcut orduların ikmal kaynaklarından karşılandı.

Şerif Güralp'ın tespiti şu şekilde idi⁴: “*Bu kuvvetlerin iaşesi; Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tarafından, zenginlerden alınan paralarla, köylerden toplanan iaşe maddeleriyle temin ediliyordu...*”

Levazım ikmal maddesi olan giyecek, önceleri Kuvayi Milliyenin getirdikleri kendi elbise vesairden ibaretti. Kıyafette bir standartlık yoktu. Herkes yöresel kıyafetiyle mücadeleye katılmıştı. İleriki zamanlarda ordunun yardımıyla kısmi standartlık sağlanmasında yeterli olmamıştır. Milli Kuvvetler, mücadeleye başladıktan sonra 57nci Tümen bölgesinde olanlar tümen iaşe kuvvetine dahil edilerek iaşe edildiler. Aydın muharebelerinden sonra Milli Kuvvetlere mensup askerlerin adedi artınca iaşe ve giyim mühim bir mesele olmuştu. Mevcut artıkça tümenden iaşe edilmeleri yetersiz kaldı. Ekmeklik ve yemlik hububatın tedariki parayla satın alınmakla temin ediliyordu. Halktan vergi olarak toplanan hububat aşar ambarlarında idi ve bunlarda Duyûn-i Umumiye devredilmişti. Duyûn-i Umumiye İdaresi bu hububatı ancak para karşılığında vermek mecburiyetinde idi. 57nci Tümen Komutanı bütün sorumluluğu üzerine alarak tümen levazım makbuzları verilerek hububat, aşar ambarlarından alınmış ve Milli Kuvvetlere ve Nizamiye Kuvvetlerine verilerek askerlerin ekmeklik bulgur ve hayvanatında yemeklik hububatı temin edilmiştir⁵. İaşeden et ihtiyacı da Heyeti Milliyelâr tarafından tespit edilip toplanan yardım pa-

2. *İdari Faaliyetler*, s. 15.

3. Zekariya Türkmen, *Mütareke Döneminde Milli Mücadeleye Geçişte Ordunun Yeniden Yapılanması*, Askeri Tarih Bülteni, 4/21, Gn. Kur. ATASE Yayınları, s. 26.

4. Şerif Güralp, *İstiklal Savaşının İçyüzü*, İstanbul, 1958, s. 31.

5. M. Şefik Eker, *İstiklâl Harbi'nde 57nci Tümen ve Aydın Milli Cidali*, Askeri Mecmua, Sayı: 105-106, İstanbul, 1938, s. 173.

ralarıyla veya makbuz karşılığında tekalifi usulüyle (sonradan ödenmek kaydıyla) tedarik edilmekte idi. Tümene tahsis edilen paranın tahsiline imkan kalmadığı zaman tümen personeli ve Nizamiye Kuvvetleride aynı şekilde Heyeti Milliyeler tarafından iâşe edilmiştir⁶. Heyeti Milliye'nin görevleri sona erene kadar geçen 1.5 sene zarfında 8-10 bine yakın Kuvayi Milliye kuvvetinin iâşesi için harcanan gayret takdire şayandır. Subaylara dahi bu heyetler tarafından maaş bağlanmıştı. Nazilli'de bir kundura imalathanesi ve bir terzihane kurularak Heyeti Merkeziyenin levazım şubesinin emrine tahsis edildi. Bu imalathane önemli ölçüde ihtiyacı karşıladı⁷.

Yunanlıların taarruzları karşısında askeri ve sivil kesimin oluşturduğu Kuvayi Milliye hareketi savaşın ilk senesinde çok önemli bir görevi üstlenmiş ve düzenli ordunun kurulmasına kadar Yunan ordusunu taciz ederek zaman kazanmıştır. 61nci Tümen Komutanlığı sorumluluğunda bulunan İzmir Kuzey Cephesi, 23ncü Tümen Komutanlığı sorumluluğunda bulunan İzmir Doğu Cephesi, 57nci Tümen Komutanlığı sorumluluğunda bulunan İzmir Güney Cephesi kesimlerinde faaliyet gösteren Kuvayi Milliye'nin başında asker, bey, ağa ve efeler bulunmaktaydı.

Önceleri Reddi İlhak cemiyetleri ile bunların kurdukları örgütlerin Kuvayi Milliye'nin desteklenmesinde büyük hizmetleri olmuş, örgütün oluşturulması ve lojistik destek faaliyetleri, kongreler döneminde daha esaslı kurallara bağlanmıştı. Heyeti temsiliye döneminde bu destek faaliyetleri Müdafaa-i Hukuk Merkezleri ve Milli Heyetler tarafından daha olumlu bir şekilde sürdürülmüştür. Kuvayi Milliye'nin personel ve diğer lojistik ihtiyaçları bu heyetler tarafından sağlanmıştı. İlk önceleri halkın desteği ve en yakın askeri birlik ve kurumlar, askerlik şubeleri depoları ve diğer depolar, jandarma biliklerinin elindeki silah ve cephane ile idari desteğine kavuşan Kuvayi Milliye birlikleri, köylerden, kasabalardan, şehirlerden ve mümkün olan her yerden yararlandılar⁸. Aydın şehrinin kurtarılmasında, bölgedeki Türk kadınları çok önemli rol almıştı. Bu Türk anaları, cephede savaşan erkeklerin yanında onların moralini yükseltmişler, ateş altında yiyecek ve su ikmallerini yaparak hayatlarını tehlikeye atmışlardı⁹.

İngiltere tarafından ve batı devletleri tarafından desteklenen Yunan Ordusu karşısındaki Kuvayi Milliye; zayıf ve cılız, gerek personel ve gerekse lojistik destek bakımından pek yoksun ve yetersiz idi. Elde az miktarda tüfek, birkaç makinalı tüfekle, muharebe eden Kuvayi Milliye karşısında modern ikmal kaynakları Batıya dayanan kuvvetli ve çok üstün mevcutlu bir ordu bulunmaktaydı¹⁰. Temmuz ve Ağustos 1919 ayları için-

6. A.g.e., s. 99.

7. A.g.e., s. 174.

8. İdari Faaliyetler, s. 25-36.

9. T.I.II., c. II, ks. 1, s. 123.

10. İdari Faaliyetler, s. 36.

de yapılan Balıkesir, Alaşehir, Nazilli Kongrelerinden sonra Kuvayi Milliye'nin yiyecek, giyecek, silah cephane ve gereç ihtiyacı daha iyi bir organizeyle sağlanmaya başlamıştı.

Kasım 1919 sonlarına doğru bütün cephelerde iâşe durumu şöyleydi; doğrudan doğruya cepheye gelen askeri birliklerle Kuvayi Milliye'nin iâşesi Heyeti Merkeziyenin üzerinde idi. Cephelerde özellikle yağmurluğa büyük ihtiyaç vardı. İstanbul'da pek çok kumaş olduğu söyleniyordu. Elbise gönderilmediği takdirde bunun yerine kumaş tedariki gerekiyordu. Bu bakımdan Kuvayi Milliye ve hatta cephelerdeki askeri birlikler, Heyeti Milliye'nin toplayacağı yardımlara muhtaç kalmaktaydı. Hâlbuki halk, artık bu yükten ezilmiş bir duruma gelmişti.

Kuvayi Milliye'nin bazı müfrezeleri, değişik bölgelerde halka baskı yapmakta ve zor kullanmaktaydılar. Kimse bu durumdan memnun değildi. Bunların vergi aldıkları ve aşar (ondalık) topladıkları ileri sürülmekteydi. Kuvayi Milliye'nin büyük bölümü ise Milli Heyetlerin verdiği görevleri canla başla yapmaktaydılar. Suistimalci müfrezelerin yaptığı bu kötü hareketleri önlemek gerekiyordu. İstanbul Harbiye Nazırı, Kuvayi Milliye'yı yedirmek, giydirmek, donatmak ve sağlık gereçleri vermek gibi her türlü yardımı yaptığını bildirmekteydi. Mustafa Kemal Paşa, Kuvayi Milliye birliklerinin ambarlara el koyması, zorla vagon alınması ve diğer düzensizlikleri için, iâşenin de kolordularca yapılması için emir verdi. Bunu da İstanbul Hükûmetine duyurdu.

Harbiye Nazırı Cemal Paşa, lojistik destek bakımından yararlı hizmetler yapmıştı. Salihli ve Aydın cepheleri daha çok 23ncü Tümen ve 12nci kolordu tarafından desteklenmekteydi. Özellikle Aydın cephesinin ikmali 12nci kolordu tarafından yapılmaktaydı. Bu bölgelerde silah ve cephane durumunu öğrenmek isteyen Heyeti Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa, 2 Aralık 1919'da aşağıdaki soruların ivedi cevaplanmasını istedi¹¹.

"1. Yunanlıların bir haftadan beri Salihli ve Aydın cephelerine yaptıkları taarruzlardan nasıl bir sonuç alındı?"

2. Zayıf olan Salihli cephesinin 23ncü Tümen birlikleriyle kuvvetlendirilmesi mümkün değil midir?"

3. Demirci Mehmed Efe, silah ve cephane istiyor. Muharebenin devam etmesi için de bu isteğinin derhal yerine getirilmesi gerekmez mi? Her bölgede cephane ve silahsızlık yüzünden cephede ortaya çıkacak başarısızlığın düşmanlarımızın cesaretini arttıracığı ve oradaki Kuvayi Milliye'nin bizlere karşı düzeni sarsacağı bilinmektedir. Buna göre ne suretle olursa taarruza uymayan cephelere cephane ve silahça en çabuk şekilde yardımda bulunması gerekmektedir". Deniliyordu.

11. A.g.e., s. 37-41.

28 Aralık 1919 tarihinde Harbiye Nezareti tarafından Kuvayi Milliyecilere elbise ve harp gereçleri gibi her türlü yardımın yapılacağı söz verildiği, kolordulara da Kuvayi Milliyenin iâşesini sağlanması hakkında emir verildiği ve ayrıca İstanbul Hükûmetinin bu yardımlara yatkın olduğu belirtilmişti. Bu emirden anlaşılacağına göre halk ve Anadolu'daki Müdafayı Hukuk cemiyetleri kademeleri ve ordu birlikleri tarafından lojistik destek gören Kuvayi Milliye'ye, İstanbul Hükûmeti geçici de olsa bazı yardımlar yapmayı uygun bulmaktaydı.

Ocak ayının sonlarında (1920) askeri durum ve iâşe ikmalî şu şekilde idi; Yunanlılara karşı bir Gediz vadisinde, Salihli batısı ile Ödemiş doğusunda ki Kelas Gediği arasında diğeri Kelas Gediği ile köşk batısında Menderes Nehrine kadar olmak üzere iki milli tümen vardı. Bunların idari destekleri 12nci kolordu tarafından sağlanmakta idi. Gelir kaynakları her zaman olduğu gibi Heyeti Merkeziye yardımları ile sağlanıyordu. Bununla beraber İstanbul Harbiye Nezareti tarafından Kuvayi Milliyecilerin iâşelerini kolordularca sağlanması emredilmiş olduğundan, Alaşehir Milli Tümeninde iâşesi için 57nci Tümen emir verilmişti. Subaylardan Kuvayi Milliye yanında hizmet isteyenler kolorduca izinli kabul edilmekteydi. Küçük rütbeli subaylara 1/3, ötekilerine 1/2 oranında bir maaş veriliyor, ek ödenek tamamıyla Kuvayi Milliye sandıklarından sağlanıyordu. Nizamiye Tümenlerinden bir kısım erler de milis kuvvetlerine verilmişti. Cephe'de bulunan erler iâşelerinden başka giyecek, kahve, tütün, çay, şeker gibi şeyler alabiliyorlarsa bunlara maaş verilmiyordu.

4 Eylül 1919 Sivas kongresinden 23 Nisan 1920 tarihine kadar devam eden Heyeti Temsiliye ve Müdafayı Hukuk Cemiyetleri döneminde lojistik ve askeri faaliyetler, çok zor koşullar altında sürdürüldü. Bu arada Heyeti Temsiliyenin faaliyetlerini önlemek üzere Padişahın ve İstanbul Hükûmetinin kışkırtmasıyla iç isyanlar uzun bir süre devam etti. Batı Anadolu'da; Ayvalık, Soma, Akhisar, Salihli ve Aydın bölgesinde düşmanla savaşılırken; bu arada birlik teşkili ve idari destek faaliyetleri de devam etmekte idi. Doğu Anadolu kesiminde devam eden savaşların sürdürülmesi ve çeşitli idari destek faaliyetlerinin sağlanması gerekiyordu. Bu amaçla Heyeti Temsiliye büyük bir gayretle gerekli tedbirleri almaya çalışıyordu. Gelecekte doğuda Ermenilerin bertaraf edilmesi yaptıkları, zulümleri önlemek üzere yapılacak harekete hazırlık yapılmakta, iâşe maddeleri doğu bölgesinden karşılanmak şartıyla lojistik ihtiyaçlar 15nci kolordu bölgesinden sağlanmakta idi¹².

İşgal kuvvetleri, Trakya ve Boğazlar kesimini elde bulundurduklarından bu bölgelerle irtibat sağlanamıyordu. Heyeti Temsiliye döneminde

12. İdari Faaliyetler, s. 47-51.

İstanbul dolaylarında temin edilen her türlü lojistik maddelerinin Anadolu'ya kaçırılmasına devam ediliyordu. Büyük Millet Meclisinin kurulmasıyla beraber Sovyet Rusya'nın yardımlarında resmen başlamış oldu. Para sıkıntısı sebebiyle ordunun iâşesini temin eden müteahhitler erzak ve et satışını kesmişler, 20nci kolordu kasasında 4 kuruş para kalmıştı. Para sıkıntısı had safhaya varmış, sabır ve tahammüllerinin kalmadığı hususu Garp cephesi Komutanlığınca Erkanı Harbiye Umumi Riyasetine yazı ile bildirilmişti¹³. Ordunun durumu başlangıçta perişan durumda idi. Bilhassa Eylül (1920) ayına girildiğinde geceleride havanın soğuk olması, ayrıca birliklerin geçici olarak köylerde derme çatma yerlerde barınmaları, istihkak ve teçhizat ihtiyacının yarısının noksan olması sebepleriyle hastalıklar artmış ve zor şartlarda yaşam mücadelesi verilmeye çalışılmıştı¹⁴. İaşe ihtiyacı her birliğe tahis edilen köylerden karşılanmakta idi. Satın alma usulüyle yapılan ikmalde para verilmesi esası getirilmişti¹⁵. Zaman zaman Tümenlere ayrılan yerleşim yerleri yeterli olmadığından, üst komutanlığa müracaat edilerek, ilave yerleşim tahsis edilmişti¹⁶. Örneğin 23ncü Tümen Komutanlığı 10 Kasım 1920 tarihinde kendine ayrılan köylerde yiyecek kalmadığından başka köylerin Tümene tahsis edilmesini istemişti. Zaman zaman iâşe problemleri hat safhaya çıkmıştır. Örneğin 17.11.1920 tarihli Erkanı Harbiye Umum Riyasetinin Mudafai Milli Vekaletine gönderdiği yazıda¹⁷: "4. Fırkanın (Tümen) iâşesi için hiçbir şey kalmadı ve fırkanın pek yakında aç kalmasının muhakkak olacağı ve satın alma için para bulunmamaktadır".

Erzak nakliyatı tren hattı olan yerlerde trenle gönderiliyordu. Et ihtiyacı canlı hayvan şeklinde gönderiliyor ve mahalinde günlük olarak kesilerek temin ediliyordu. Soğutma sistemleri olmadığından tuzlama ve kavurma olarak depolama işlemleri yapılmakta idi¹⁸. Birlikler, iâşe için odun, arpa, saman depo ediyorlardı. Ayrıca geçici olarak köy fırınlarından istifade ile ekmek yapıyorlardı¹⁹. Tümen levazımı, hergün akşam olunca telefonla kolorordu levazımına bildirerek ekmek ve iâşe kuvveleri zamanında bildirmeye çalışılıyordu²⁰.

Heyeti Temsiliyenin Kaynakları

Kuvayi Milliye bir halk hareketi olduğundan, mali kaynaklarda halktan temin etmek mecburiyetinde kalmıyordu. Bu durum ise halkı hem

13. ATASE Arş. No. 1-4282, kls. 563, Dos. 31/7, F. 13.
14. ATASE Arş. No. 4282, kls. 563, Dos. 31/7, F. 25.
15. ATASE Arş. No. 6-3592, kls. 892, Dos. 5, F. 36.
16. ATASE Arş. No. 6-3592, kls. 892, Dos. 5/11, F. 45.
17. ATASE Arş. No. 4282, kls. 563, Dos. 31/7, F. 56.
18. ATASE Arş. No. 6-5516, kls. 1189, Dos. 2/10, F. 16/6.
19. ATASE Arş. No. 6-3592, kls. 892, Dos. 5/11, F. 4613.
20. ATASE Arş. No. 6-3592, kls. 892, Dos. 5/11, F. 4.

devlete karşı vergi mükellefi, hemde Kuvayi Milliyeğe bağış ve yardım etmek mecburiyetinde bırakıyordu. Osmanlı Devleti yapmış olduğu dış borçlar sebebiyle, gelirinin büyük bir bölümünü Duyûnu Umumiye İdare-si ile Reji İdarelerine bırakmıştı. Halk bir yandan vergi mükellefiyeti ge-reği vergi borçlarını devlete ve adı geçen yabancı kuruluşlara öderken, diğ-er taraftanda “Nakdi ve Ayni Tebberu” adıyla mal ve para olarak Ku-vayi Milliyeğe yardım ve bağışta bulunmuştur²¹.

“Nakdi ve Ayni Tebberu” para ve mal bağış anlamına gelen bir deyim olmakla beraber aynı zamanda bir çeşit vergi mükellefiyettir. Adı bağış olmasına rağmen bu yardımı herkesin yapması mecburi idi. Kuvayi Milliye yöneticileri çift vergilendirme olmasın diye tebberu (bağış) kelimesini kullanmayı uygun bulmuşlardır. Para ve mal bağışının miktar ve cinsini tespit eden Kuvayi Milliye, Müdafai Hukuk ve Reddi İlhak kur-luşları idi. Kimlerden, ne miktarda, ne zaman bağış isteneceği bu kurum-lar tarafından tespit ediliyordu.

Özetlemek gerekirse, halk tarafından seçilen Heyeti Milliye adındaki halk kuruluşu, Kuvayi Milliyenin ihtiyacından mal ve paranın temini amacıyla, halkın yapacağı bağışların miktarını her kişi için günü-müz takdir komisyonları gibi takdir etmekte; bu takdir haklarını kullanırken takdir komisyonlarının belediyeler, ticaret ve sanayi odaları ve meslek kuruluşlarının görüşünü almasına karşılık; “İhtiyar Heyetleri” ile “bilir kişiler”in görüşünü almakta idi²². Toplama işinde başlangıçta bazı düzensizlikler meydana gelmiştir. Özellikle Kuvayi Milliye Komu-tanlarının inisiyatiflerini kısmi olarak kötüye kullanması ki, bunlar eşkı-yalıktan gelen komutanlardır. Halk bunlardan yılmış ve tedirgin vaziyet almışlardır²³.

İç isyanların çıkmasına önemli sebeplerinden biride eşkiyalık alışkanlıklarına devam eden Kuvayi Milliye komutanlarının halktan zorla ve tehditle para ve mal toplaması olmuştur. İstanbul Hükümetinin ve İngiliz propogandasının da olumsuz etkileriyle halk Kuvayi Milliye kuvvetlerinin bu haksız davranışına karşı Düzce-Bolu isyanlarını başlat-mıştır.

Kuvayi Milliyenin gelir temininde yapmış olduğu aksaklıklar, aynı zamanda harcamalarda da görülmektedir. Birliklerin bir bütçesi ve ne kadar sarf edeceğini gösteren bir harcama düzeni yoktu. Eldi ne kadar para varsa harcanıyor ve neticede parasız kalınca da halktan Ayni Teber-ru olarak temin edilme yoluna gidiliyordu. Birliklerin gönüllü erlerin gün-

21. Alptekin, Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1990, s. 183-184.

22. A.g.e., s. 207.

23. A.g.e., s. 184.

lük olarak ne kadar harcayacağı, günde kaç kalorilik yemek yiyeceği ve hangi gıda maddelerinden besleneceği düzenli ordu döneminde olduğu gibi belli değildi. Süvarilerin bindikleri atlara ne kadar yem yedireceği de tespit edilmemiştir. Askerler buldukları zaman yemişler bulmadıklarında öğün geçiştirmişlerdir. Binek hayvanlarda otlaklar da otlanmışlardır. Böylece düzenli bir iâşe tarzı düzenli orduların kurulmasına kadar gerçekleşmemiştir. Kuvayi Milliye birlikleri devamlı hareket hâlindeydi. Oynak savunma savaşları yaptıklarından sabit bir barınma yeri ve kışlaları mevcut değildi. Düşmanla çatışma olmadığı zaman cephe yakınlarındaki yerleşim yerlerinde konaklamak mecburiyetinde kalıyorlardı. Fakat bu durum bazı eşkiyalıktan gelen komutanlar sebebiyle köylüler için ızdırap oluyordu. Milli Kuvvet komutanlarının çoğunluğu konakladığı köylerde halka yük olmamaya gayret etmişler ve aldıkları her şeyin parasını ödemişlerdir. Paraları yetmediği zaman malın bedeline mukabil yazılı imzalı bir kağıt vermişlerdir. Bunun manası ise ileride bu paranın devletçe ödeneceğini göstermesi idi. Fakat insafsız komutanların barındıkları köylerin halkı bu savaşçıların biran önce barındıkları yerlerden gitmelerini dilemişlerdi²⁴. Bu düzensizlikler Balıkesir Nazilli ve Alaşehir kongrelerinde alınan kararların tatbik edilmesinden sonra büyük ölçüde giderilmiştir. Özellikle Nazilli Kongresi, Heyeti Milliyelerce takdir olunan mal ve para bağışını ödemekten kaçınanların cezalarını Kuvayi Milliye müfreze komutanlarına tayin ve tespit edileceğini hükme bağlanmıştı²⁵. Kuvayi Milliye'nin ihtiyacı olan para Sivas Kongresinden önce halktan toplanan para, yardım ve bağışlarda, ayrıca kısmen İstanbul Hükümetinin gönderdiği paralardan sağlanmaktaydı. Bu dönemde mali sıkıntı hat safhada idi. İstanbul Hükümeti ve Anadolu, büyük bir mali bunalım yaşıyordu. Personel ücretleri iâşe ve giydirmeye, silah ve cephanenin tedariki ve taşınmasıyla ilgili para büyük zorluklar ile bulunuyordu. Bu dönemde acil ihtiyaçlar Milli Heyetler tarafından halktan alınan para ile sağlanıyordu. Sivas Kongresinden sonra Heyeti Temsiliye, ülkenin kader ve geleceğine el koyarak etkisini gittikçe artırmış; fakat milli mücadeleyi devam ettirmek için büyük para bulmak zorunluluğu ile karşılaşmıştı. Bu arada Anadolu'daki bazı milli kuruluşlardan para istemek zorunda kalmıştı. 18 Mart 1920 günü kolordulara, ilk defa bağımsız mutasarrıflıklara, Şile, Kartal ve Gebze Kaymakamlıklarına Mustafa Kemal Paşa şu hususları emretti²⁶:

1. "Osmanlı Devleti içindeki Osmanlı bankalarıyla Duyûn-i Umumiye ve reji idareleri, mevcutlarını, yerel en büyük mülkiye ve maliye memurlarına haber verecek ve herhangi bir tarafa yapacakları gönderme bu iki memur tarafından kontrol edilerek üst makamlara bilgi verecektir.

Ziraat bankaları da aynı şekilde mevcutlarını bildirmekle beraber İstanbul merkezi ile olan işlerini sürdürecektir.

24. Müderrisoğlu, a.g.e., s. 190.

25. A.g.e., s. 208.

26. Türk İstiklal Harbi, C. VII, İdari Faaliyetler (15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923), Gn. Kur. Basımevi, Ankara, 1975, s. 52.

2. *Adı geçen kurumların İstanbul' a para göndermesi öntenecektir.*

3. *Yukarıda adı geçen kurumlar maliye ve mal sandıklarıyla, Evkaf sandıklarında mevcut para miktarı ve cinsleri ve rehinlerin genel kıymetleri gösterilmek üzere 18 Mart 1920 sonu itibariyle erişmiş olduğu sayıları derhal bildirilecektir”.*

Yukarıda açıklanan genelgeye göre, paraya şiddetle ihtiyacı olan Heyeti Temsiliyenin bu zamana kadar ne derecede kuvvetlendiği ve nasıl bir tutum içinde tedbirler aldığı görülmektedir. Ve buna da kesin gerek vardı. Emrin uygulanması sırasında Heyeti Temsiliyenin hükmettiği kesimlerde emre göre hareket edilmiş ve Anadolu'da kalan bu paralardan yararlanma yoluna gidilmişti. Ayrıca Ankara'da bulunan 20nci Kolordunun da mali ödeneği yetersizdi. Buna rağmen bir yandan Aydın cephesine silah ve cephane sevk ediliyor, öte yandan İstanbul'dan gelen Heyeti Temsiliyenin yanında bulunan birçok subayların alacaklarının verilmesi pek zorlukla sağlanmış bulunuyordu. Bu bakımdan 4 Nisan 1920 tarihli bir yazı ile 15nci Kolorduya bu durum bildirilmiş ve 15nci Kolorduya gitmek üzere olan bir kısım yüksek rütbeli subaylara ne harcırah, nede araç sağlanabilmişti. Fakat gelecekte gerek Doğu cephesine, gerek Aydın ve Adana gibi vatani görevlerin ve milli hareketin ihtiyaç gösterdiği kesimlere koşmak için gelecek subaylara yardım edilerek zamanında birliklerinin başına göndermek çok önemli idi. Buna göre ulaştırma gibi mühim ve masraflı bir görevde üzerine almış bulunan 20nci Kolordudan havale ve özel senet verilerek uygun paranın gönderilmesi rica edildi.

Yunan kuvvetlerinin istilası karşısında tutunamayan Kuvayi Milli kuvvetleri yerine hiç olmazsa 30 bin kişilik kolordu çapında bir kuvvetin teşkilini düşünen Garp Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa, Büyük Millet Meclisinden 1.200.000 Lira talep etmiş ve B.M.M. Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında paranın verileceğini bildirmişti (Bu para 20.07.1920 tarihinde Garp Cephesi Komutanlığı adına özel bir memurla Eskişehir'e gönderilmiştir)²⁷.

Böylelikle dağılan Osmanlı ordusu yerine giderlerini öz kaynaktan karşılayabilecek düzenli orduların temeli bu görüşmelerle temin ediliyordu. Ankara'da bulunan Levazım Umum Riyaseti Muhtelif illerden topladığı, ayrıca satın alma yoluyla temin ettiği işe muhtelif cephelere gönderiyordu. Bu sayede kıtalar, hem mahallinden satın alma yoluyla işelerini temin ediyorlar, hem de Ankara'dan ikmal ediliyorlardı. 20 Mart 1921'den 18 Nisan 1921'e kadar muhtelif cephelere yapılan işe yardımı Ankara Levazım Umum Riyasetince (Levazım Daire Başkanlığı) Müdafaa-ı Milliyet Vekaletine (M.S.B) aşağıdaki raporla bilgi verdi²⁸.

27. ATASE Arş. No. 1-4282, kls. 563, Dos. 31/17, F. 11.

28. ATASE Arş. No. 1-4282, kls. 54,9, Dos. 15, F. 27.

20 MART 1921-18 NİSAN 1921 TARİHLERİ ARASINDA ANKARA UMUM RİYASETİNCE SON MUHAREBELERDE ÇEŞİTLİ CEPHELERDE ANKARA'DAN YAPILAN İAŞE YARDIMI (TON)

Yiyecek maddeleri (Ton)	Çay	Yağ (sade)	Temizlik malzemesi (sabun)	Aydınlatma (Gaz, mum)	Yemlik (Arpa)	Tatlı (üzüm, şeker, un helvası)	Etlik (kavurma pastırma, sucuk)	Ekmeklik	Kurutulmuş sebze
Garp Cephesi namuna (Eskişehir)	1	---	6	1	69	30	9	83	2
Cenup cephesine	---	200 kg	1	1/2	17	11	2.5	71	2
Kocaali Cephesi	114 kg	---	---	---	1/2	2	---	6.5	---
Polatlı Hastanesi	---	197 kg	204 kg	89 kg	---	300 kg	---	---	---
Polatlı Menzil Nok.	---	---	---	252 kg	---	---	---	---	---
Toplam (Ton)	1.114	0.397	7.204	1.841	86.500	43.300	11.5	160.5	4